

Вікторія Юхимівна ФАБІЯНСЬКА

кандидат економічних наук,
старший викладач,
Вінницький національний аграрний університет
E-mail: viktoriefab@ukr.net

Наталія Сергіївна ПОПУК

Вінницький національний аграрний університет
E-mail: popuk1994@mail.ru

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОСТАУДИТУ

Фабіянська, В. Ю. Економічна ефективність постаудиту [Текст] / Вікторія Юхимівна Фабіянська, Наталія Сергіївна Попук // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. – Том 19. – № 1. – С. 218-223. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. У статті розглянуто роль митних платежів у забезпеченні дохідної частини державного бюджету України. Визначено поняття митного постаудиту згідно з Кіотською конвенцією та результати його запровадження в Україні. Обґрунтовано, що постмитний аудит має на меті виявлення, усунення та попередження можливого порушення законодавства з питань справляння податків і зборів при переміщенні товарів через митний кордон, реалізується митними органами шляхом спостереження, перевірки та вимірювання достовірності заявленої інформації про переміщені товари з метою усунення недоліків у плануванні, організації та проведенні митного контролю.

Метою статті є дослідження економічної ефективності постмитного аудиту в Україні як сучасної форми митного контролю.

Результати. Проведено аналіз дійсного стану, перспективи розвитку постмитного контролю і його безпосередній вплив на фіскальний потенціал митних органів, надано оцінку економічної ефективності постаудиту, а також наведено систему показників оцінки результативності контрольних-перевіркових заходів щодо дотримання вимог законодавства з питань державної митної справи. Як з теоретичної, так і практичної точок зору, визначення ефективності документальних перевірок є найбільш складною проблемою. Окремим та найважливішим показником ефективності документальних перевірок вважають її результативність, в основі визначення якої лежить кількісна та якісна оцінка порушень митного законодавства; визначення сум донарахованих за наслідками документальних перевірок платежів, штрафів і пені.

Основні наукові результати полягають в обґрунтуванні постмитного аудиту як форми митного контролю, що реалізується через систему заходів і форм, визначених податковим і митним законодавством України. На основі вищезазначеного можна стверджувати, що ефективність і результативність постмитного аудиту залежить від сформованої доказової бази на етапі підготовки і проведення документальних перевірок. Фіскальні органи повинні підсилювати ефективність доперевіркових заходів у напрямку збору та аналізу інформації, яка свідчить про факти порушення норм митного та податкового законодавства України.

Ключові слова: митний постаудит; митний контроль; митні платежі; документальні перевірки; стягнення податків і зборів; економічна ефективність.

Victoria Yukhymivna FABIANSKA

PhD in Economics,
Senior Lecturer,
Vinnytsia National Agrarian University
E-mail: viktoriafab@ukr.net

Natalia Sergiyivna POPUK

Vinnytsia National Agrarian University
E-mail: popuk1994@mail.ru

ECONOMIC EFFICIENCY OF POST-AUDIT

Abstract

Introduction. *The article examines the role of customs duties in ensuring a profitable part of the state budget of Ukraine. The concept of post-customs audit in accordance with the Kyoto Convention and the results of its implementation in Ukraine. Proved that the post-entry audit aims to identify, eliminate and prevent possible violations of the law on collection of taxes and fees when moving goods across borders, implemented by customs authorities supervision, inspection and measurement reliability information stated on goods transported to address deficiencies in the planning, organization and carrying out of customs control.*

Purpose of the article is to study the cost-effectiveness of post-entry audit in Ukraine as a modern form of customs control.

Method (methodology). *The analysis of the actual situation, prospects of customs post and its direct impact on the fiscal capacity of the customs authorities, the estimation of economic efficiency of post-audit system and provides indicators to measure the effectiveness of control and verification measures for compliance on the state of customs as a theoretical and practical point of view, the definition of documentary checks efficiency is the most difficult problem. Another important indicator of efficiency and documentary checks believe its performance, based on the definition of which is a quantitative and qualitative assessment of customs legislation; determine the amount of additionally assessed the results documentary checks payments, fines and penalties.*

Results. *The main scientific results is to justify post-entry audit as a form of customs control is implemented through a system of measures and forms determined by the tax and customs legislation of Ukraine. Based on the above it can be argued that the effectiveness and efficiency of post-entry audit depends on the existing evidence in preparation and conduct documentary checks. Fiscal authorities should enhance the effectiveness doperevirochnyh steps towards collecting and analyzing information that indicates violations of the rules of customs and tax legislation of Ukraine.*

Keywords: *custom post-audit; customs; customs duties; documentary checks; collection of taxes and fees; economic efficiency.*

JEL classification: M40

Вступ

Головним завданням Державної митної служби України на найближчу перспективу визначено створення митної служби європейського зразка, перехід на міжнародні засади здійснення митного контролю шляхом його спрощення, адаптації до вимог міжнародних конвенцій, зокрема Кіотської конвенції [4]. У цьому контексті актуальності набуває посилення контрольної-перевірочної функції митних органів саме у напрямі проведення документальних перевірок – митного постаудиту як сучасної форми митного контролю.

Актуальність цієї теми полягає в тому, що митний контроль майже не досліджується як вид державного контролю, а також існує необхідність його розвитку у процесі утвердження України як європейської демократичної держави. У зв'язку з цим вважаємо за доцільне дослідити економічну ефективність постаудиту як перспективної форми митного контролю в Україні.

Питання організації та вдосконалення митного контролю, проблеми митного постаудиту як форми митного контролю досліджували Ю. В. Дубко, Л. Копцева, Є. Корнієнко, Д. О. Сагарьова. Водночас у чинному законодавстві поки що немає обґрунтованого чіткого визначення поняття митного постаудиту, не до кінця розкрито його роль у сучасних умовах регулювання національної економіки, не визначено функціональні зв'язки контрольних органів та їх відповідальність.

Мета статті

Метою нашого дослідження є вивчення шляхів досягнення максимальної економічної ефективності митного постаудиту.

Виклад основного матеріалу дослідження

На сьогодні одним із пріоритетних напрямів вдосконалення митного контролю визначено спрощення митних процедур та скорочення часу митного оформлення з метою формування сприятливих умов для учасників зовнішньоекономічної діяльності по збільшенню обсягів зовнішньої торгівлі товарами та послугами. Митний контроль після випуску (так званий митний постаудит) повинен стати механізмом ефективного захисту економічних інтересів України без створення додаткових адміністративних бар'єрів.

Згідно з Кіотською конвенцією про спрощення та гармонізацію митних процедур, митний постаудит – це форма митного контролю, яка здійснюється митними органами для перевірки правильності та достовірності даних, вказаних у митній декларації, шляхом вивчення бухгалтерських документів, рахунків, системи управління бізнесом після завершення митного оформлення [5].

Україна була приєднана до Кіотської конвенції згідно із Законом України від 05. 10. 2006 р. №227-V «Про приєднання України до Протоколу про внесення змін до міжнародної конвенції про спрощення та гармонізації митних процедур», [2] після чого митний аудит набув ще більшої актуальності.

Сьогодні акцент переноситься з етапу митного оформлення на етап митного контролю після випуску товарів.

Пріоритетний напрямок – спрощення митних процедур, скорочення часу на митне оформлення. При цьому, контроль – це не самоціль, а один з елементів механізму ефективного захисту комерційних інтересів держави. Митні органи прагнуть створити митний контроль, який буде адекватним і достатнім одночасно. Усе робиться з урахуванням рекомендацій Європейської економічної комісії із спрощення процедур міжнародної торгівлі. Прагнення до розвитку торгівлі і вимоги контролю не повинні протистояти один одному [1].

Основними цілями контрольно-перевіркової діяльності митних органів у практичному значенні є виявлення порушень законодавства з питань митної справи суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, донарахування сум митних платежів повною мірою, накладення фінансових санкцій, сплата до бюджету сум донарахованих митних платежів, штрафу та пені, та, вплив на виявлених під час перевірок правопорушників, попередження вчинення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності відповідних порушень законодавства в майбутньому [5].

Нині в Україні одним з головних завдань, яке стоїть перед митними органами, є забезпечення фіскальної функції шляхом справляння митних платежів. Аналізуючи структуру платежів, справляння яких забезпечено державними митними органами, слід зазначити, що найбільшу частку в надходженні митних платежів займають податок на додану вартість, акцизний податок та мито.

Як впливає з аналізу діяльності Вінницької митниці Міндоходів, результатом її роботи у 2013 році стало перерахування до Державного бюджету України митних платежів та зборів у сумі 1 млрд.7 млн.618 тис. грн.(у т. ч. до загального фонду – 953 млн. 527 тис. грн, до спеціального фонду – 54 млн. 91 тис. грн) (рис. 1).

Індикативний показник доходів до Державного бюджету України (1 065,5 млн.грн) виконано на 94,6 %. Середньоденні перерахування за 2013 рік становлять 4 млн.грн, що на 720,6 тис. грн, або на 21,7 % більше, ніж у попередньому році (2012р. -3,3млн.грн) (табл. 1).

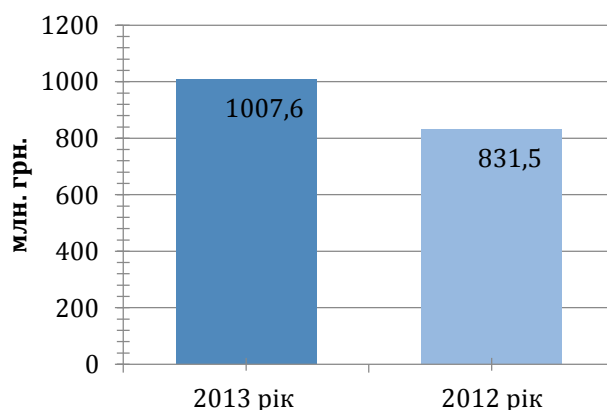

Рис. 1. Суми перерахованих коштів до Державного бюджету України у 2013 та 2012 роках [2]

Індикативний показник доходів до Державного бюджету України (1 065,5 млн.грн) виконано на 94,6 %. Середньоденні перерахунки за 2013 рік становлять 4 млн.грн, що на 720,6 тис. грн, або на 21,7 % більше, ніж у попередньому році (2012р. - 3,3млн.грн) (табл. 1). Найнижчий показник виконання індикативних показників у розрізі податків – 25,9 %, – спостерігається по вивізному миту. Водночас у 2013 році його перераховано 124,9 тис грн, що в 2,2 раза більше, порівняно з 2012 роком (55,9 тис. грн). Зазначений податок сплачувався при експорті насіння льону, насіння соняшника та відходів переробки соняшника (макуха, паливні гранули).

Таблиця 1. Стан виконання індикативних показників по видах платежів у 2013 році*

Загальний фонд Державного бюджету			
	Індикативний показник	Надходження до Держбюджету	Виконання, %
Загальний фонд Державного бюджету			
Мито вивізне	482,8	124,9	25,9
Мито ввізне	125284,1	110636,7	88,3
ПДВ	926534,6	831132,95	89,7
Акцизний податок	82,0		
Плата за митне оформлення	1 027,2	801,28	78,0
Єдиний збір	2 590,5	3 230,97	124,7
Інші		7 600,3	
Всього до загального фонду	1056001,2	953527,1	90,3
Спеціальний фонд Державного бюджету			
Всього до спеціального фонду	8375,9	54090,6	645,8 % або в 6,5 раза
Мито ввізне	1 583,1	1 328,61	83,9
Акцизний податок	7905,4	46519,9	588% або в 5,9 раза
Утилізаційний збір		5 326,28	
Утилізаційний збір		5 326,28	
Екологічний податок		915,81	
Всього до Держбюджету	1065489,7	1007617,7	94,6

*За даними [3]

Порівняно з 2012 роком у 2013 році до держбюджету перераховано на 176,1 млн.грн., або на 21,2 % більше (табл. 2).

Таблиця 2. Надходження до держбюджету за 2012-2013 роки у розрізі податків і зборів, тис. грн*.

Види податкових платежів	2012 р.	2013 р.	Відхилення	
			+ / -	%
ПДВ	718 621,07	831 132,95	112 511,88	15,6
Акцизний податок	6 181,0	46 519,9	40 338,9	653% або в 7,5 раза
Мито	102 548,5	112 090,21	9 541,7	9,3
Єдиний збір	2 193,0	3 230,97	1 037,97	47,3
Плата за м / о	895,0	801,28	-93,7	-10,5
Утилізаційний збір	0,0	5 326,28	5 326,28	100
Екологічний податок	1,0	915,81	914,81	100
Інші	1 077,38	7 600,3	6 522,9	605% або в 7 разів
Разом	831516,9	1007617,7	176100,7	21,2

*За даними [3]

Зменшення надходжень порівняно з 2012 роком спостерігається лише по платі за митне оформлення – на 93,7 тис. грн.(на 10,5 %).

Зменшення відбулося внаслідок суттєвого обмеження кола підстав для проведення оглядів товарів та транспортних засобів (відповідно до положень ст. 338 Митного кодексу України від 13. 03.2012 року) та, як наслідок, – випадків митного оформлення поза місцем розташування митних органів.

Тож за результатами аналізу можна зробити висновок, що частка надходжень податків і зборів від

митної служби до Державного бюджету є дуже вагомою.

Ефективним інструментом державного регулювання у сфері зовнішньої торгівлі в розрізі фіскальної функції та економічної безпеки держави останнім часом є постмитний контроль, який передбачає перевірку вже здійснених суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності операцій шляхом визначення їх законності, економічної доцільності та повноти виконання всіх зобов'язань [7].

Для визначення місця постмитного контролю в забезпеченні дохідної частини Державного бюджету проаналізовано інформацію про проведення документальних перевірок, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в Україні (таблиця 3).

Таблиця 3. Вихідні дані результативності постмитного аудиту в Україні, 2010-2012 рр. [8]

№ з / п	Показник	Роки		
		2010	2011	2012
1.	Всього виїзних документальних перевірок, шт.	532	440	431
2.	Донараховано за результатами виїзних документальних перевірок, тис. грн	121831,60	152531,20	387700,70
3.	Сплачено за результатами виїзних документальних перевірок, тис. грн	67023,30	529032,20	31772,80
4.	Всього невиїзних документальних перевірок, шт.	485	810	829
5.	Донараховано за результатами невиїзних документальних перевірок, тис. грн	66762,40	192840,10	215052,30
6.	Сплачено за результатами невиїзних документальних перевірок, тис. грн	7656,90	43452,00	70405,90
7.	Донараховано в середньому на одну документальну невиїзну перевірку, тис. грн	137,65	238,07	259,41
8.	Донараховано всього за результатами контрольно-перевіркових заходів, тис. грн	188594,00	345371,30	602753,00
9.	Сплачено всього за результатами контрольно-перевіркових заходів, тис. грн	74680,20	572484,20	102178,70
10.	Коефіцієнт результативності документальних перевірок	73,43	508,39	81,09

Аналіз структури додатково донарахованих і сплачених сум свідчить, що поряд із зростанням обсягу донараховувань показник рівня стягнення у розрізі років є нерівномірним. Так у 2010 р. було забезпечено стягнення 39,59 % від донарахованих сум грошових зобов'язань суб'єктів ЗЕД, а 2012р. цей показник знизився до 16,95 %, при цьому рівень перерахування додатково донарахованих сум за результатами виїзних документальних перевірок становив лише 8,19 % на противагу 32,73 % за невиїзними. Це свідчить про те, що фіскальні органи стикаються з проблемою стягнення додатково донарахованих сум мита та митних платежів, штрафних (фінансових) санкцій. Однак рівень несплати не завжди є фактором неефективності проведених контрольно-перевіркових заходів, оскільки донараховані суми можуть бути оскаржені суб'єктами ЗЕД в адміністративному або судовому порядку, що відтермінує момент виконання грошових зобов'язань.

З огляду на достатньо короткий період застосування постмитного контролю в Україні можна стверджувати про його високу ефективність як щодо економічної безпеки держави, так і в розрізі фіскальної функції митних органів.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Отже, перехід митних органів країни на роботу відповідно до світових стандартів митного адміністрування вимагає нового механізму контролю зовнішньоекономічної діяльності. Тому митний постаудит займає важливе місце при застосуванні системи митного контролю та є головним елементом подальшого підвищення ефективності діяльності митних органів. Саме розробка ефективної служби постмитного контролю та аудиту дозволяє сьогодні митній службі виконувати свої завдання, одночасно даючи можливість митним органам сприяти законослухняним учасникам зовнішньоекономічної діяльності в застосуванні форм спрощеного порядку декларування.

Список літератури

1. Дубко, Ю. В. Порядок, механізм та деякі проблеми організації проведення митними органами постаудиту / Ю. В. Дубко, О. А. Гончарук // Юридичні науки. – 2011. – № 1. – С. 119-125.

-
2. Про приєднання України до Протоколу про внесення змін до міжнародної конвенції про спрощення та гармонізації митних процедур [Електронний ресурс] : закон України від 05. 10. 2006 р. №227-V. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/227-16>.
  3. Звіт про виконання Плану роботи Вінницької митниці Міндоходів за 2013 рік. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vin.sfs.gov.ua/data/material/000/087/134284/zvit_2013_mitnutsa.doc.
  4. Коцєва, Л. Вплив міжнародних митних правил на законодавство України щодо митного аудиту / Л. Коцєва // Митна справа. – 2010. – № 4 (70). – С. 62-71.
  5. Корнієнко, Є. Контрольно-перевірочна діяльність митних органів: проблемні питання / Є. Корнієнко // Митниця. – 2008. – № 7. – С. 14-15.
  6. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур від 18. 05. 1973 року (редакція на 26 червня 1999 року). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_643.
  7. Сагарьова, Д. О. Роль постмитного контролю в забезпеченні фіскальної функції митних органів / Д. О. Сагарьова // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2013. – №1 (16). – С. 255-258.
  8. Харкавий, М. Оцінка ефективності пост-митного аудиту в Україні [Електронний ресурс] / М. Харкавий. – Режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2014_11_25_lviv/sekcija_4_2014_11_25/ocinka_efektivnosti_post_mitnogo_auditu_v_ukrajini/70-1-0-1089.

References

1. Dubko, Yu. V. & Honcharuk, O. A. (2011). Poryadok, mekhanizm ta deyaki problemy orhanizatsiyi provedennya mytnymy orhanamy post-audytu. Yurydychni nauky, 1, 119-125.
2. Pro pryednannya Ukrayiny do Protokolu pro vnesennya zmin do mizhnarodnoyi konventsiyi pro sproshchennya ta harmonizatsiyi mytnykh protsedur : zakon Ukrayiny vid 05. 10. 2006 r. № 227-V. (2006). Retrieved from : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/227-16>.
3. Zvit pro vykonannya Planu roboty Vinnyts'koyi mytnytzi Mindokhodiv za 2013 rik. (2013). Retrieved from : http://vin.sfs.gov.ua/data/material/000/087/134284/zvit_2013_mitnutsa.doc.
4. Koptseva, L. (2010). Vplyv mizhnarodnykh mytnykh pravyl na zakonodavstvo Ukrayiny shchodo mytnoho audytu. Mytna sprava, 4 (70), 62-71.
5. Korniyenko, Ye. (2008). Kontrol'no-perevirochna diyal'nist' mytnykh orhaniv: problemni pytannya. Mytnytstva, 7, 14-15.
6. Mizhnarodna konventsiya pro sproshchennya i harmonizatsiyu mytnykh protsedur vid 18.05.1973 roku (redaktsiya na 26 chervnya 1999 roku). (1999). Retrieved from : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_643.
7. Sahar'ova, D. O. (2013). Rol' postmytnoho kontrolyu v zabezpechenni fiskal'noyi funktsiyi mytnykh orhaniv. Visnyk Universytetu bankivs'koyi spravy Natsional'noho banku Ukrayiny, 1 (16), 255-258.
8. Kharkavyy, M. (2014). Otsinka efektyvnosti post-mytnoho audytu v Ukrayini. Retrieved from: http://sophus.at.ua/publ/2014_11_25_lviv/sekcija_4_2014_11_25/ocinka_efektivnosti_post_mitnogo_auditu_v_ukrajini/70-1-0-1089.

Стаття надійшла до редакції 30.03.2015 р.